

การสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตสภาวะของชุมชนบนเส้นทาง
วรรณกรรมนิราศหริภุญชัย

**The Communication for the Development of Community Well-Being Along
with the Literary Path of Niratsuri Horipuchai**

พิศพิมพ์ จันทรพรหม¹,

กฤต พันธุ์ปัญญา², และ นิตยา เอกบาง³

¹มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ,

²วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยีลำปาง, และ ³มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (ดอยสะเก็ด)

Phisaphim Junphrom¹,

Krit Phanpanya², and Nittaya Ekbang³

¹Rajamangala University of Technology Lanna , ² Lampang Inter-Tech College (LIT),
and ³ Rajamangala University of Technology Lanna (Doi Saket)

Corresponding Author, E-mail: phisaphim@gmail.com

บทคัดย่อ

วรรณกรรมนิราศหริภุญชัยมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และส่งผลให้คนมาเยือนและชุมชนต่างๆ มีการประกอบอาชีพและกิจกรรมทางธุรกิจต่างๆ เช่น องค์การปกครองท้องถิ่น ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก เป็นต้น การสื่อสารในชุมชนนี้มีความสำคัญในการสร้างประโยชน์และลดผลกระทบลบ การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพดำเนินการโดยร่วมมือกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 60 คน ผลการวิเคราะห์พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างจิตสภาวะต่างๆ โดยที่ความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญ 0.05 มีดังนี้:

1. มิตินิราศหริภุญชัยมีความสัมพันธ์กับมิตินิราศหริภุญชัยจิตดี (P-value 0.011)
2. มิตินิราศหริภุญชัยจิตดีมีความสัมพันธ์กับมิตินิราศหริภุญชัยใจดี (P-value 0.011)
3. มิตินิราศหริภุญชัยใจดีมีความสัมพันธ์กับมิตินิราศหริภุญชัยสติปัญญาดี (P-value 0.045)
4. มิตินิราศหริภุญชัยสติปัญญาดีมีความสัมพันธ์กับมิตินิราศหริภุญชัยอาชีพการงานดี (P-value 0.006)

จากการวิจัยนี้ได้กำหนดแนวทางการสื่อสารเพื่อพัฒนาจิตสภาวะในชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เริ่มต้นจากผู้ส่งสาร เช่น การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีสุขภาพกายดี การมีสุขภาพจิตดี การมีสุขภาพใจดี การมีสติปัญญาดี การมีอาชีพการงานดี และการมีสังคมดี การพัฒนาเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัยนี้จะมีผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและโลกในอนาคต

คำสำคัญ: การสื่อสาร; มิตินิราศหริภุญชัย; นิราศหริภุญชัย

* วันที่รับบทความ : 10 กันยายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ 17 กันยายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 18 กันยายน 2566

Received: September 10 2023; Revised: September 17 2023; Accepted: September 18 2023

Abstracts

The literature of Niratsan Hariphunchai holds historical significance, attracting people and various communities to engage in professions and business activities, such as local governance, trade, restaurants, and lodging. Communication within these communities is vital for generating benefits and minimizing negative impacts. A combined quantitative and qualitative research effort involving 60 participants revealed significant correlations (at the 0.05 significance level) among different dimensions of well-being:

1. Physical wellness correlates with emotional wellness (P-value 0.011).
2. Emotional wellness correlates with spiritual wellness (P-value 0.011).
3. Spiritual wellness correlates with intellectual wellness (P-value 0.045).
4. Social wellness correlates with career wellness (P-value 0.006).

Based on this research, communication strategies have been developed to enhance the well-being dimensions in the community along the Niratsan Hariphunchai route. Emphasis is placed on communication starting from the message sender, such as promoting physical health, emotional well-being, spiritual health, intellectual wellness, career advancement, and social development. This approach is expected to benefit the economy and society of both the country and the world in the future.

Keywords: Communication; Dimensions of Well-being; Niratsuri Horipuchai

บทนำ

การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิด ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกัน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นในด้าน ต่างๆ หนึ่งในนั้น คือ “การสื่อสารสุขภาพ” การสื่อสารสุขภาพเกิดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายคือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อ สร้าง เสริมสุขภาพที่ดีแก่คนในชุมชน จะต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่างๆ ของการสื่อสาร ทั้งผู้ส่งสาร ที่ต้องมีการวางแผนร่วมกับผู้รับสาร มีสารที่น่าสนใจ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และใช้สื่อที่มีความเหมาะสม และกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจ รวมถึงการมีกลยุทธ์ในการสื่อสารสุขภาพ โดยเฉพาะการมีเครือข่ายที่ ช่วยเหลือกันในการสื่อสารสุขภาพ และเมื่อส่งสารผ่านสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายแล้ว ก็ต้องมีการประเมินการ สื่อสารเพื่อการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น

โคลงนิราศหริภุชชัย เป็นโคลงนิราศเรื่องแรกในวรรณคดีไทย สมเด็จพระยาตากษานาภาพ ทรงสันนิษฐานไว้ว่า ถูกแต่งขึ้นประมาณในปี พ.ศ. 2180 ซึ่งเป็นงานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะและ วัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง นิราศ เป็นวรรณกรรมที่มีความโดดเด่นทั้งในแง่การบันทึกการเดินทาง บันทึกเรื่องราว ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตวัฒนธรรม คติชน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และกลุ่มชาติพันธุ์ตามเส้นทางและพื้นที่ที่ ผู้ประพันธ์ได้เดินทางผ่านหรือพบเห็นระหว่างการเดินทาง การนำโคลงนิราศมาวิเคราะห์เพื่อต่อยอดงานด้าน การท่องเที่ยว จึงนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเรียนรู้

การนำวรรณกรรมนิราศมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจของคนในพื้นที่เพื่อก่อให้เกิด ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกัน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นในด้าน ต่างๆ หนึ่งในนั้น คือ “การสื่อสารสุขภาพ” และพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากนั้น เป็นการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ให้แก่งานวรรณกรรมที่เป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนามิติภาวะสุขภาพทั้ง 7 ด้าน (Hoeger, W.W.K., & Hoeger, S.A., 2005 : 1) มาพัฒนาเป็นเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การมีสุขภาพกายดี (Physical Wellness) การมีสุขภาพจิตดี (Emotional Wellness) การมีสุขภาพใจดี (Spiritual Wellness) การมีสติปัญญาดี (Intellectual Wellness) การมีสังคมดี (Social Wellness) การมีอาชีพการงานดี (Career Wellness) และการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี (Environmental Wellness) หากได้นำวรรณกรรมนิราศมาเพิ่มคุณค่า มูลค่า และสร้างความหมายใหม่แล้วก็มีผู้มีส่วนได้เสียบนเส้นทางจะได้รับการเรียนรู้ที่สำคัญในการวางแผนเชิงนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนและพัฒนามิติภาวะสุขภาพพื้นที่บนเส้นทางวรรณกรรมนิราศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อหาแนวทางการสื่อสารเพื่อพัฒนามิติสุขภาพของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ ผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร-ร้านกาแฟ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างใช้เลือกแบบเจาะจง จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็น บนเส้นทางนิราศหริภุญชัยในพื้นที่จังหวัดลำพูน 30 คน บนเส้นทางนิราศหริภุญชัยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 30 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่นิเวศเศรษฐกิจวัฒนธรรมบนเส้นทางนิราศหริภุญชัย ใช้แบบประเมินศักยภาพของพื้นที่นิเวศเศรษฐกิจวัฒนธรรมบนเส้นทางนิราศหริภุญชัยโดยใช้แนวคิดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2557 : 1) มีค่า IOC (Item-Objective Congruence Index) เท่ากับ 0.90 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (เกียรตินาคู ตรีสุข, 2552 : 144) เท่ากับ 0.823

2. การพัฒนาเครื่องมือการสื่อสารมิติสุขภาพของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย ใช้แบบการประเมินสื่อยึดจุดมุ่งหมายและลักษณะการใช้ข้อมูลการประเมินเพื่อปรับปรุง หรือเพื่อความก้าวหน้า (formative evaluation) (สุพัตร์ พิบูลย์, 2555 : 62)

3. พัฒนาตัวชี้วัดมิติภาวะสุขภาพของพื้นที่นิเวศเศรษฐกิจวัฒนธรรมบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหรือ ภุญชัย

3.1 การสร้างกรอบแนวคิด และร่างตัวชี้วัด การสร้างกรอบแนวคิด ผู้วิจัยได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่ การพัฒนาตัวชี้วัดมิติภาวะสุขภาพของพื้นที่นิเวศเศรษฐกิจ

3.2 แบบประเมินมิติภาวะสุขภาพของพื้นที่นิเวศเศรษฐกิจวัฒนธรรมบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหรือภุญชัย ผ่านผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจสอบคุณภาพสื่อมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.89 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552 : 144) เท่ากับ 0.771

3.3 การสนทนากลุ่มย่อยและเวทีประชาคมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาแนวทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนามิติภาวะสุขภาพบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหรือภุญชัย โดยต้องผลจากเวทีประชาสังคมเกินกว่าร้อยละ 50 ของกลุ่มเป้าหมาย 60 คน คือ ร้อยละ 80 เห็นชอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่นิเวศเศรษฐกิจวัฒนธรรมบนเส้นทางนิราศหริภุญชัย

Dependent Variable	(i) age	(j) age	Mean Difference (i-j)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
ด้านการจำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสนันทนาการ	20 – 29 ปี	30- 39 ปี	.04630	.11214	.683	-.1842	.2768
		40- 49 ปี	.11111	.17732	.536	-.2534	.4756
		50- 59 ปี	.22222	.17732	.221	-.1423	.5867
	30- 39 ปี	20 – 29 ปี	-.04630	.11214	.683	-.2768	.1842
		40- 49 ปี	.06481	.17732	.718	-.2997	.4293
		50- 59 ปี	.17593	.17732	.330	-.1886	.5404
	40- 49 ปี	20 – 29 ปี	-.11111	.17732	.536	-.4756	.2534
		30- 39 ปี	-.06481	.17732	.718	-.4293	.2997
		50- 59 ปี	.11111	.22429	.624	-.3499	.5721
	50- 59 ปี	20 – 29 ปี	-.22222	.17732	.221	-.5867	.1423
		30- 39 ปี	-.17593	.17732	.330	-.5404	.1886
		40- 49 ปี	-.11111	.22429	.624	-.5721	.3499
ด้านการจำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสนันทนาการ	20 – 29 ปี	30- 39 ปี	-.24621 [*]	.10137	.022	-.4546	-.0378
		40- 49 ปี	-.09848	.16028	.544	-.4280	.2310
		50- 59 ปี	-.09848	.16028	.544	-.4280	.2310
	30- 39 ปี	20 – 29 ปี	.24621 [*]	.10137	.022	.0378	.4546
		40- 49 ปี	.14773	.16028	.365	-.1817	.4772
		50- 59 ปี	.14773	.16028	.365	-.1817	.4772

แผนภาพที่ 2 ตารางการเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Least Significant Difference จำแนกตามอายุ

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่นิเวศเศรษฐกิจวัฒนธรรมบนเส้นทางนิราศหริภุญชัย จากตารางการเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Least Significant Difference จำแนกตามอายุ พบว่า ด้านการจำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสนันทนาการแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่ สำหรับด้านการจำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสนันทนาการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 20 – 29 ปี แตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 30- 39 ปี โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.022

2. ผลการพัฒนาเครื่องมือการสื่อสารมิติสุขภาวะของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย

แผนภาพที่ 3 การพัฒนาเครื่องมือการสื่อสารมิติสุขภาวะของชุมชน
บนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย

3. แนวทางการสื่อสารการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตสภาวะของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศ หรือบุญชัย

3.1 ผลการประเมินจิตสภาวะของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหรือบุญชัย

		Correlation Matrix for 7 Items						
		Physical	Emotional	Spiritual	Intellectual	Social	Career	Environmental
Physical	Pearson Correlation	1.000	.007	.008	-.009	.010	.019	.004
	Sig. (2-tailed)		.911	.917	.917	.900	.899	.910
	N	30	30	30	30	30	30	30
Emotional	Pearson Correlation	.007	1.000	.007	.000	.001	.007	.007
	Sig. (2-tailed)	.911		.911	.910	.900	.900	.900
	N	30	30	30	30	30	30	30
Spiritual	Pearson Correlation	.008	.007	1.000	.000	.001	.000	.000
	Sig. (2-tailed)	.917	.911		.910	.900	.900	.900
	N	30	30	30	30	30	30	30
Intellectual	Pearson Correlation	-.009	.000	.000	1.000	.001	.001	-.004
	Sig. (2-tailed)	.917	.910	.910		.900	.900	.910
	N	30	30	30	30	30	30	30
Social	Pearson Correlation	.010	.001	.001	.001	1.000	.000	.001
	Sig. (2-tailed)	.900	.900	.900	.900		.900	.900
	N	30	30	30	30	30	30	30
Career	Pearson Correlation	.019	.007	.000	.001	.000	1.000	.000
	Sig. (2-tailed)	.899	.900	.910	.900	.900		.900
	N	30	30	30	30	30	30	30
Environmental	Pearson Correlation	.004	.007	.000	-.009	.001	.000	1.000
	Sig. (2-tailed)	.910	.900	.910	.910	.900	.900	
	N	30	30	30	30	30	30	30

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

แผนภาพที่ 4 ตารางการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) พบความสัมพันธ์ ของมิติภาวะสุขภาพ 7 ด้าน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) พบความสัมพันธ์ของมิติ
ภาวะสุขภาพ 7 ด้าน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนี้ ด้านการมีสุขภาพกายดี (Physical Wellness) มี
ความสัมพันธ์กับ ด้านการมีสุขภาพจิตดี (Emotional Wellness) (P-value 0.011) ด้านการมีสุขภาพจิตดี
(Emotional Wellness) มีความสัมพันธ์กับ ด้านการมีสุขภาพใจดี (Spiritual Wellness) (P-value 0.011)
ด้านการมีสุขภาพใจดี (Spiritual Wellness)) มีความสัมพันธ์กับ ด้านการมีสติปัญญาดี (Intellectual
Wellness) (P-value 0.045) ด้านการมีสังคมดี (Social Wellness) มีความสัมพันธ์กับด้านการมีอาชีพการ
งานดี (Career Wellness) (P-value 0.006)

3.2 แนวทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตสภาวะของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย โดยมีแนวทางการพัฒนาการสื่อสารที่เริ่มต้นจากพื้นที่หรือผู้ส่งสาร ได้แก่ ทาง การสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตสภาวะการมีสุขภาพกายดี และด้านการมีสุขภาพจิตดี ด้านการมีสุขภาพใจดี การมีสติปัญญาดี ด้านการมีอาชีพการงานดี ด้านการมีสังคมดี โดยกลุ่มเป้าหมาย 60 คน มีความเห็นร้อยละ 85 ว่าเห็นชอบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในตารางการเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยวิธี Least Significant Difference จำแนกตามอายุ พบว่า ด้านการจำแนกแหล่งท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 20 – 29 ปี แตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 30- 39 ปี โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.02 ทำให้เกิดแนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้เพื่อสามารถสื่อสารกับผู้รับสารในวงกว้างมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการได้ทดลองพัฒนาเครื่องมือการสื่อสารจิตสภาวะของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัยที่ จนทำให้เกิดแนวทางการประยุกต์และต่อยอดเครื่องมือการสื่อสารให้เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อพัฒนาด้านอื่นๆ เพื่อการสร้างความเข้าใจของผู้มาเยือนหรือผู้รับสาร การสร้างความเข้าใจระหว่างพื้นที่หรือผู้ส่งสารกับผู้มาเยือน และการสร้างความเข้าใจร่วมกันของคนในพื้นที่วรรณกรรมนิราศ ดังที่กาญจนา แก้วเทพ, ปราริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ (2548 : 1) ได้กล่าวถึงกระบวนการท่องเที่ยวและการสื่อสาร จะทำให้เกิดแบบแผนการท่องเที่ยวและการสื่อสารกระแสหลัก (Mainstream) ที่มีลักษณะเป็นธุรกิจหรืออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่เชื่อในพลังของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ที่ผู้ส่งสารกระทำต่อผู้รับสาร และทางเลือก (Alternative) ซึ่งเป็นการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ที่เชื่อในกระบวนการสื่อสารที่เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันและประสานสัมพันธ์กัน

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) พบว่า ความสัมพันธ์ของจิตสภาวะสุขภาพ 7 ด้าน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนี้ ด้านการมีสุขภาพกายดี มีความสัมพันธ์กับ ด้านการมีสุขภาพจิตดี (Emotional Wellness) (P-value 0.011) ด้านการมีสุขภาพจิตดี มีความสัมพันธ์กับ ด้านการมีสุขภาพใจดี (P-value 0.011) ด้านการมีสุขภาพใจดี มีความสัมพันธ์กับ ด้านการมีสติปัญญาดี (Intellectual Wellness) (P-value 0.045) ด้านการมีสังคมดี (Social Wellness) มีความสัมพันธ์กับด้านการมีอาชีพการงานดี (P-value 0.006) ทำให้เกิดแนวทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตสภาวะของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย การสื่อสารกับพื้นที่หรือผู้ส่งสาร ได้แก่ ทาง การสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตสภาวะการมีสุขภาพกายดี และด้านการมีสุขภาพจิตดี ด้านการมีสุขภาพใจดี การมีสติปัญญาดี ด้านการมีอาชีพการงานดี ด้านการมีสังคมดี รวมถึงผู้มาเยือนหรือผู้รับสาร สอดคล้องกับสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.) แผนงานวัฒนธรรมกับความเสียงสุขภาพ (ม.ป.ป. : 1) ได้กล่าวถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมองค์กร และวัฒนธรรมของผู้เชี่ยวชาญ หรือคนนอกชุมชน มีอิทธิพลต่อการกำกับแบบแผนวิถีคิด วิถีปฏิบัติ ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ มิติทางสังคมจึงมีลักษณะเป็นพลวัตรถูกสร้างขึ้นใหม่และให้ความหมายใหม่

ตลอดเวลา การกำหนดนโยบายตลอดจนปฏิบัติการทางสังคมจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้มิติทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เรียนรู้มิติทางสังคมและวัฒนธรรมบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย เพื่อพัฒนาเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัยให้เป็นพื้นที่นิเวศวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อมิติภาวะสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

แนวทางการสื่อสารเพื่อพัฒนามิติสุขภาพของชุมชนบนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหริภุญชัย โดยมีแนวทางการพัฒนาการสื่อสารที่เริ่มต้นจากผู้ที่มีส่วนได้เสียในพื้นที่บนเส้นทางวรรณกรรมนิราศหรือผู้ส่งสารวรรณกรรมนิราศคือสื่อ และระบบฐานข้อมูลมิติภาวะสุขภาพเป็นเครื่องมือหรือช่องทางเพื่อการบริหารจัดการตามที่ กาญจนา แก้วเทพ, ปราริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ (2548 : 1) ได้กล่าวถึงการทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบทางเลือก (Alternative Development Communication) โดยมีแนวคิดสำคัญ 3 แนวคิด คือ 1) การขยายนิยามของคำว่า “การสื่อสาร” ให้ครอบคลุมการสื่อสารทุกประเภท 2) การใช้การสื่อสารเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะและเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเอง และ 3) การสื่อสารเพื่อการพัฒนา คือ ใช้ พัฒนา รวมทั้งทำนุบำรุงรักษาเอาไว้ด้วยเช่นเดียวกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารนั้นสามารถนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ อย่างหลากหลาย และทำให้สามารถเกิดรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในรูปแบบอื่นๆ ทั้ง การสื่อสารเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ก้านการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการพัฒนาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้ดำรงคงอยู่อย่างมั่นคงและเข้มแข็งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งนี้

1.1 การสำรวจศักยภาพของแหล่งหรือพื้นที่ที่ปรากฏในวรรณกรรมนิราศ ปรากฏว่า มีหลายแหล่งที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ไม่ปรากฏข้อมูลจากการสำรวจ จึงได้ไปลองสำรวจกับหนังสือวัดร้างในเวียงเชียงใหม่ (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และสุรพล ดาริห์กุล, 2539 : 6) จึงได้พบสถานที่ในบางแห่ง แต่ก็ยังมีบางแห่งหาไม่พบ ดังนั้น จึงอาจมาการสำรวจแหล่งที่ยังไม่ปรากฏตามแบบตรวจสอบรายการต่อไป

1.2 การสื่อสารเพื่อพัฒนามิติภาวะสุขภาพนั้น อาจจะต้องออกแบบกระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพิ่มหลังจากงานวิจัยนี้แล้วเสร็จเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่บนเส้นทางวรรณกรรมนิราศต่อไป

1.3 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลมิติภาวะสุขภาพของชุมชนในพื้นที่วรรณกรรมนิราศหริภุญชัยนั้น สามารถพัฒนาให้เป็นระบบฐานข้อมูลเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ต่อไปได้โดยใช้การสื่อสารเพื่อจัดการการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 วรรณกรรมนิราศหรือวรรณกรรมอื่น ๆ ของชุมชนเป็นสื่อหรือเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้หลากหลายด้านนอกเหนือจากมิติภาวะสุขภาพดังงานวิจัยชิ้นนี้

2.2 วรรณกรรมนิราศหรือวรรณกรรมของชุมชนสามารถนำมาใช้ในการแสดงบทบาทและหน้าที่ของสื่อหลายด้าน เช่น บทบาทด้านการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนหรือพื้นที่ บทบาทในการสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตวิญญาณ และบทบาทในการรักษาศักดิ์ศรีของชุมชนหรือพื้นที่ในวรรณกรรมนิราศหรือวรรณกรรมอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากโครงการการศึกษาศักยภาพ เพื่อยกระดับการพัฒนาเชิงพื้นที่ของเครือข่าย (Preliminary Research) ภายใต้กรอบ Health and Wellness Tourism โครงการพัฒนาเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการ ท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กาญจนา แก้วเทพ, ปาริชาติ สถาปิตานนท์, จารุณี สุวรรณรัมย์ และ จันทิมา สระทองพล. (2548). *บทสังเคราะห์ภาพรวมองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยในโครงการ ชุมชนสื่อสารเพื่อชุมชน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- เกียรติสุตา ศรีสุข. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: โรงพิมพ์คลองซ่ง.
- สุพักตร์ พิบูลย์. (2557). *แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประเมิน. ประมวลสาระชุดวิชาวิธีวิทยาทางการประเมินการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.). *แผนงานวัฒนธรรมกับความเสี่ยงสุขภาพ (ม.ป.ป.). วัฒนธรรมกับความเสี่ยงสุขภาพ (E-book)*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และ สุรพล ดาริห์กุล. (2539). *วัดร้างในเวียงเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สุริวงค์บุคเคนเตอร์.
- Hoeger, W.W.K., & Hoeger, S.A. (2005). *Lifetime physical fitness and wellness*. 8th ed. Belmont, CA: Quebecor World.